

از رضا سید حسینی

رضا سید حسینی چند سهم بزرگ و ماندگار در ادب و فرهنگ معاصر ایران دارد و سزاوار است کسانی که از چند و چون آن آگاه‌ترند، به آنها بپردازند. او، به عنوان مترجمی بزرگ، شناخته شده است و کتاب‌هایی که ترجمه کرده، گواهی است بر هنر و توانایی او در ترجمه ادبیات فرانسوی به فارسی. علاقه‌مندان به این ادبیات کم و بیش جایگاه ترجمه‌های او را در میان آثار ترجمه شده، و دست کم طی نیم قرن اخیر، می‌شناسند. اما شاید شمار کسانی که از معلمی او باخبرند، زیاد نباشد و جامعه نداند که سید حسینی با چه شور و حالی درس می‌گفت و به شاگردانش چه سان عشق می‌ورزید؛ یا اینکه جامعه نمی‌داند که سید حسینی در نقد شفاهی ادبیات به راستی عمری سپری کرده و وقت کلانی را در راه خواندن داستان‌های معاصر و گفت و گو با نویسندگان آنها و خوانندگان داستان از همه نسخ و از هر سن و سالی، صرف کرده است؛ یا اینکه حقی که او بر رادیو ایران دارد، و بعدها نیز بر تلویزیون، و کوشش‌های بسیارش در راه تکوین زبان فارسی صحیح و استوار در رسانه‌های ارتباطی، قطعاً برای بسیاری ناشناخته است. او تجربه‌هایی را که از همکاری با مجله ادبی سخن اندوخت و هر آنچه از مصاحبت با شادروان پرویز ناتل خانلری و حلقه سخن آموخت، در خدمت پالایش و ارتقای سطح زبان فارسی در این رسانه‌ها به کار گرفت. ترک پارسی‌گویی که به ژرفای روح زبان و ادب فارسی راه یافته است، از منزلت خود در آن رسانه‌ها سود می‌جست و از هیچ کوششی برای ترویج ادب و فرهنگ فرو

● عبدالحسین آذرنگ

نمی‌گذاشت. اینها از جنبه‌های زندگی حرفه‌ای رضا سیدحسینی لست که شاید کم‌تر کسی از جزئیات آنها باخبر باشد، حال آنکه بخشی از عمر فعال و وقت خلاق او در راه آنها صرف شده است، و نیز نشانه‌های گویایی از آرمان و عشق او.

فرهنگ آثار (به سرپرستی رضا سیدحسینی، تهران، سروش، ۱۳۷۸ - ۱۳۸۳، ۶ جلد، رحلی ۳ ستونی، بالغ بر ۴۷۰۰ صفحه متن) یادگار ماندگاری از کوشش دیگر اوست. این مرجع کم‌نظیر، و قطعاً بی‌نظیر در زبان فارسی، نزد کسانی که ناگزیرند مدام به آن رجوع کنند، اثری است شناخته شده. بنده هم بنا به وظیفه شغلی ام تقریباً هر روز با آن سر و کار دارم، ناگزیرم مقالاتی از آن را بخوانم، ضبط نام‌ها، ترجمه عنوان کتاب‌ها، اصطلاحات و ترکیب‌هایی را با آن بسنجم و در نهایت تصمیم بگیرم. کلنجار مداوم با این مرجع بر این بنده آشکار ساخته است که چه سعی و همت و چه ذوق و دقتی در راه ترجمه، ویرایش، هماهنگی و نظارت بر این اثر به کار گرفته شده است. فرهنگ آثار، در اصل محصول همکاری مشترک پژوهشگران ایتالیایی و فرانسوی است که با همکاری جمعی از مترجمان شایسته از فرانسوی، و بعضاً از آلمانی، به فارسی ترجمه شده است. معرفی ۲۰/۰۰۰ کتاب مشهور جهان به اختصار و به گونه‌ای که حق معرفی درست ادا شود، به راستی کاری است کارستان. شاید خوانندگان بدانند که تا کسی کتابی را به دقت نخوانده باشد، آن هم کتاب‌هایی نظیر آنچه در فرهنگ آثار معرفی شده است، محال است بتواند آن را به

است، فرهنگ آثار تکمیل شود و مجموعه این آثار پس از انتشار، مقدمه‌ای باشد برای تدوین و انتشار فرهنگ‌های جامع‌تر و این دستاورد کم‌نظیر در زبان فارسی، راه را بر آزمون‌های سترگ‌تری بگشاید. زبان فارسی، زبان آفرینش شمار قابل توجهی از شاهکاری جهان، استحقاق فرهنگ‌های سترگ و سترگ‌تر از اینها را دارد؛ البته اگر عشق بی‌آلایش و همت بلند مردان با اهمی‌چون رضا سیدحسینی پشتوانه آنها باشد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

انتشارات زوار منتشر کرده است:

- تاریخ بلعمی / ابو جعفر محمد بن جریر طبری / بتصحیح محمدتقی بهار / بکوشش: محمد پروین گنابادی / ۸۸۴ ص
- کامل فرهنگ فارسی / غلامرضا انصاف‌پور / ۱۳۳۶ ص
- مصیبت نامه / فریدالدین عطار / دکتر نورانی وصال / ۴۸۰ ص
- کلیات اقبال لاهوری / بکوشش اکبر بهداروند / ۷۴۲ ص

تهران — خیابان انقلاب — خیابان دوازدهم فروردین — نبش شهید نظری — پلاک ۲۳

تلفن ۶۶۴۶۲۵۰۳

خواننده درست معرفی کند. این نکته تا حدودی در باب ترجمه معرفی‌ها هم صادق است؛ اگر مترجمی به محتوای اثری واقف نباشد، نمی‌تواند پیام معرفی را درست منتقل کند، و اگر پیام درست منتقل نشود، این وظیفه بر دوش ویراستاران ترجمه و سرپرست ترجمه‌ها گذاشته می‌شود و به هر حال پیام به خواننده منتقل نمی‌شود؛ مگر آنکه بالاخره یکی از جمع همین ویراستاران به موضوع کتاب واقف شود تا ترجمه معرفی آن به ثمر برسد.

موفقیت یا عدم موفقیت ترجمه معرفی‌ها، خود را در چند چیز، و به ویژه در اصطلاحات و تعبیرهایی نشان می‌دهد که در معرفی‌ها به کار رفته است. ترجمه فارسی فرهنگ آثار از حیث همین اصطلاحات و تعبیرهایی که گفتیم، اثری به راستی کم‌نظیر در زبان فارسی است و نشان می‌دهد که هیأت سرپرستی و ویراستاری آن چه سعی و دقتی در یافتن و هماهنگ ساختن اصطلاحاتی و برابرها کرده‌اند. اما متأسفانه چون فهرستی از اینها تهیه نشده و در پایان کتاب نیامده است، این کوشش عظیم از نظرها پنهان مانده است، کوششی که می‌توانست بر غنای اصطلاحاتی در زبان فارسی تأثیر بارزتری بگذارد. به هر حال امیدوارم به اهتمام ناشر، که احتمال دارد مانند بسیاری از ناشران دیگر که از اثر منتشر شده خودشان تصویر دقیقی ندارند، به درستی نداند که فرهنگ آثار چه جایگاهی در میان منابع مرجع فارسی دارد و در روانه تولید اطلاعات جدید، چه تاثیر تازه‌ای می‌تواند بر جای بگذارد، این کاستی برطرف شود و نمایه‌های موضوعی و اصطلاحی در ویراست‌های بعدی، ارزش‌های پنهان این اثر را آشکارتر سازد.

مراحل ترجمه، آماده‌سازی و انتشار فرهنگ آثار در قیاس با سایر منابع مرجع که این روزها انتشار آنها در جامعه ما روزافزون است (و اگر «روز» را در این کلمه مرکب به معنای لغوی آن در نظر می‌گیرید و مبالغه در آن می‌بینید، می‌توانم بگویم که هفته افزون یا دو هفته افزون، اما به طور قطع ماه افزون) با سرعتی انجام گرفته است که حقیقتاً می‌توان آن را مطلوب دانست و این سرعت مرهون نظارت مستمر رضا سیدحسینی و همکاران نزدیک اوست. امیدوارم ناشر فرهنگ آثار ارزش تجربه‌ای را که از راه انتشار این اثر به دست آمده است درست بشناسد و از آن برای انتشار منابع مرجع دیگری استفاده کند که همچون این فرهنگ به غنای بیشتر زبان و فرهنگ ما کمک خواهد کرد. حفظ کردن و غنا بخشیدن به تجربه‌ها، از ارزش‌های فنی - تخصصی ناشران حقیقی و مسلط به شگردهای ظریف نشر است.

خبر انتشار جلد‌های مکمل فرهنگ آثار که حاوی معرفی منابع اسلامی و ایرانی است، خبری است نویدبخش. احمد سمیعی (گیلانی) که یکی از اعضای هیأت نظارت بر فرهنگ آثار و از ویراستاران آن بوده است، سرپرستی جلد‌های مکمل را به عهده دارد و امیدوارم با انتشار اثر تحت سرپرستی او و با همکاری گروهی که احمد سمیعی با بصیرت حرفه‌ای خود برگزیده